

Ареф'єв С.О., д.е.н., доц., Ничипорук М.М.

Київський національний університет технологій та дизайну

РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Основним завданням у підвищенні рівня організації діяльності підприємства є створення дієвого управління фінансовим потенціалом підприємства, який забезпечує його фінансову стійкість, рентабельність та стабільність. Забезпечення фінансового потенціалу, як складової частини економічного потенціалу підприємства, залежить від обґрунтованого використання методів оцінки його рівня як бази й інструменту для планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства. Таким чином, основним способом забезпечення ефективного фінансового потенціалу підприємства є обґрунтоване використання методів оцінки його рівня як основи для прийняття управлінських рішень на всіх рівнях фінансового менеджменту, планування і здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства.

Ключові слова: фінансовий потенціал; економічний потенціал; грошові доходи; функціонування; підприємство.

Арефьев С.О., д.э.н., доц., Ничипорук М.М.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

РЕЗЕРВЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация. Основной задачей в повышении уровня организации деятельности предприятия является создание эффективного управления финансовым потенциалом предприятия, который обеспечивает его финансовую устойчивость, рентабельность и стабильность. Обеспечение финансового потенциала, как составной части экономического потенциала предприятия, зависит от обоснованного использования методов оценки его уровня как базы и инструмента для планирования и осуществления финансово-хозяйственной деятельности предприятия. Таким образом, основным способом обеспечения эффективного финансового потенциала предприятия является обоснованное использование методов оценки его уровня в качестве основы для принятия управленческих решений на всех уровнях финансового менеджмента, планирования и осуществления финансово-хозяйственной деятельности предприятия.

Ключевые слова: финансовый потенциал; экономический потенциал; денежные доходы; функционирование; предприятие.

Arefiev S., Nychporuk M.

Kyiv National University of Technologies and Design

RESERVES FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF USING THE FINANCIAL POTENTIAL OF THE ENTERPRISE

Abstract. The main task in increasing the level of organization of the activity of the enterprise is to create effective management of the financial potential of the enterprise, which ensures its financial stability, profitability and stability. Ensuring financial potential, as an integral part of the economic potential of the enterprise, depends on the sound use of methods of assessing its level as a basis and a tool for planning and implementation of financial and economic activities of the enterprise. Thus, the main way to ensure the effective financial potential of the enterprise is to reasonably use methods of assessing its level as a basis for making management decisions at all levels of financial management, planning and implementation of financial and economic activities of the enterprise.

Keywords: financial potential; economic potential; cash income; functioning; enterprise.

Вступ. На сучасному етапі, в умовах розвитку економічної кризи виникає чимало ризиків, небезпек та загроз, що породжують на підприємствах низку фінансово-економічних проблем, вирішення яких потребує удосконалення існуючих та розробки нових форм, методів та інструментів нейтралізації негативних впливів на фінансову сферу підприємства.

Для ефективного функціонування підприємств необхідним є підвищення рівня їх фінансового потенціалу. Неналежна увага до процесу управління фінансовим потенціалом на підприємствах призводить до виникнення кризових явищ, ускладнює процес виходу з них та стримує процес економічного зростання підприємств. Крім того, в умовах низького рівня фінансового потенціалу погіршується фінансова стійкість, конкурентоспроможність та фінансова незалежність господарюючих суб'єктів. Відтак, запорукою прогресивного розвитку підприємств та головною передумовою їх стабільної діяльності є теоретичний аналіз та розробка підходу до формування і управління фінансовим потенціалом підприємства.

Актуальність полягає у виявленні проблем управління фінансовим потенціалом підприємств та їх постійному моніторингу, також виникає потреба в аналізі факторів, які сприяють забезпеченню стабільного фінансового стану для виявлення подальшої стратегії та розвитку підприємства.

Мета статті полягає у дослідженні теоретичних положень забезпечення фінансового потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу. В умовах нестабільності та мінливості ринкового середовища країни, кожне підприємство має адекватно оцінювати рівень своїх можливостей та раціонально розпоряджатися власними ресурсами. Забезпечення ефективної діяльності підприємства та підвищення його конкурентоспроможності стали першочерговими задачами керівництва підприємства. Адже фінансовий потенціал являє собою потужний елемент для оперативного та стратегічного впливу на виробничо-господарську діяльність та економічний розвиток підприємства. А на сьогоднішній день фінансовий потенціал вважається ще й одним із факторів, що визначає успішність діяльності підприємства. Адже від фінансового потенціалу залежить рівень конкурентоспроможності та інвестиційна привабливість підприємства.

Фінансовий потенціал найчастіше розглядається авторами як складова частина економічного потенціалу підприємства. Рідше фінансовий потенціал досліджується як окрема категорія. Тому, зміст фінансового потенціалу остаточно не визначено. Узагальнено трактування поняття «фінансовий потенціал підприємства» у вигляді табл. 1.

Можна виділити два підходи – ресурсний та результативний, за якими здійснюється тлумачення поняття «фінансовий потенціал». За ресурсним підходом, фінансовий потенціал ототожнюється з фінансовими ресурсами, а за результативним – із показниками стабільності фінансового стану підприємства [6, с. 23].

Більшість авторів зводить фінансовий потенціал до фінансових ресурсів, які знаходяться у розпорядженні підприємства з метою здійснення поточних та майбутніх витрат. Під фінансовими ресурсами мається на увазі безпосередньо ресурси, які беруть участь у виробничо-господарській діяльності та залучаються для фінансування певних стратегічних напрямків розвитку підприємства [2, с. 54].

Фінансові ресурси можна розглядати в аспекті складової фінансового потенціалу, як грошові доходи та накопичення, що отримані підприємством від використання наявних ресурсів в процесі здійснення їх обороту. Проте, визначати фінансовий потенціал, як сукупність фінансових ресурсів є недостатнім, оскільки тут не знаходять відображення, наприклад, «потенційність» їх віддачі чи можливості трансформації їх в інші складові елементи (фактори) виробництва.

Таблиця 1

Трактування поняття «фінансовий потенціал підприємства»

Автор	Тлумачення
	Ресурсний підхід
Г. Бикова	Фінансовий потенціал – сукупність фінансових ресурсів, що беруть участь у виробничо-господарській діяльності; він характеризується можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності і певних стратегічних напрямів розвитку підприємства.
Т. Паєнтко	Фінансовий потенціал – це сукупність фінансових ресурсів, спрямованих на реалізацію і нарощування економічного потенціалу з метою максимізації прибутку.
П. Стецюк	Фінансовий потенціал – сукупність фінансових ресурсів, з приводу яких на підприємстві виникають відповідні організаційно-економічні відносини, які в кінцевому рахунку спрямовані на забезпечення його високоефективного та прибуткового функціонування.
Н.Т. Толстих	Забезпеченість фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, доцільність їх розміщення та ефективність використання.
Н.М. Давиденко	Обсяг власних, позичених та залучених фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних та перспективних витрат.
О. Кунцевич	Здатність до оптимізації фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів.
	Результативний підхід
В.В. Ковальов	Фінансовий потенціал створює фундамент для трансформації наявного у підприємства ресурсного потенціалу в конкретні результати господарської діяльності підприємства.
К. Ільїна	Сукупність можливостей підприємства, які визначаються наявністю і організацією використання фінансових ресурсів.

Джерело: згруповано авторами на основі [3–6, 8].

Узагальнюючі наведені вище трактування даного терміну, можна зазначити, що фінансовий потенціал підприємства – це сукупність наявних і потенційних можливостей підприємства щодо мобілізації та нарощення їхнього обсягу і трансформації їх в інші фактори виробництва у відповідності до потреби з метою досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства.

Варто зазначити, що фінансовий потенціал не існує окремо, це складова економічного потенціалу підприємства, яка функціонує поряд із виробничим, організаційним та маркетинговим потенціалом підприємства (рис. 1).

Тож, фінансовий потенціал є більш ширшим поняттям, аніж фінансові ресурси (адже не тільки включає їх в себе), а й передбачає:

- підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства за рахунок ефективного використання фінансових ресурсів;
- мобілізацію наявних фінансових ресурсів для забезпечення можливостей та сталості функціонування виробничих та інших процесів на підприємстві.

Основою формування фінансового потенціалу підприємства, як зазначалося вище, є фінансові ресурси, які з'являються на етапі створення підприємства. В то й же час фінансові ресурси не слід ототожнювати із грошовими коштами, адже вони є безпосередньо джерелами формування інших активів підприємства.

Джерело: складено авторами на основі [1, 8, 5].

Рис. 1. Риси фінансового потенціалу підприємства

Фінансовому потенціалу підприємства в економічній літературі традиційно приділяється увага як структурному елементу потенціалу в цілому. Так, Н.С. Краснокутська, В.Б. Иванов, Б.Є. Бачевський, структуруючи потенціал підприємства, виділяють об'єктні та суб'єктні складові, пов'язуючи при цьому об'єктні складові з матеріально-речовинною та особовою формою потенціалу підприємства [9; 10]. Однією із об'єктних складових потенціалу автори називають фінансовий потенціал. Ця складова потенціалу підприємства, безумовно, пов'язана із функціонуванням фінансових ресурсів як складової системи ресурсів підприємства. Але погляди економістів щодо сутності та змісту фінансового потенціалу на сьогоднішній день залишаються вкрай полярними, теоретичні аспекти цього питання є найменш дослідженими в порівнянні з іншими складовими елементами потенціалу підприємства. Однією з причин полярності поглядів щодо трактування фінансового потенціалу підприємства є неоднозначність категорії «фінансові ресурси», яка визначає функціональні особливості даного елемента потенціалу.

Ряд дослідників ототожнюють фінансові ресурси підприємства із грошовими доходами та надходженнями, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат із розширеного відтворення й економічного стимулювання працівників. Таке ототожнення не можна вважати коректним, оскільки доходи підприємства, на відміну від доходів держави (на макроекономічному рівні доходи дійсно розглядаються як основна форма фінансових ресурсів держави) є джерелом подальшого відшкодування витрат, сплати податкових платежів тощо. Тому загальний обсяг грошових доходів і надходжень не можна вважати фінансовими ресурсами підприємства, а лише ту їх частину, яка залишається в розпорядженні підприємства у вигляді чистого прибутку та амортизаційного потоку. Крім того, підприємство може залучати фінансові ресурси не лише у вигляді грошових коштів, що характеризує підхід до ототожнення фінансових ресурсів із грошовим потоком підприємства або залишком грошових коштів недостатньо аргументованим.

Суттєво звужує сприйняття категорії «фінансові ресурси» твердження про те, що їх формування відбувається за рахунок чистого прибутку та амортизаційних відрахувань, оскільки даний підхід не враховує можливості їх залучення із зовнішніх джерел. Розповсюдженою неточністю також, на нашу думку, є ототожнення фінансових ресурсів із інвестиційними ресурсами підприємства, внаслідок чого поняття фінансового потенціалу в роботах економістів нерідко прирівнюється до поняття «інвестиційний потенціал». Інвестиційні ресурси підприємства є лише частиною

фінансових ресурсів, які залучаються з метою фінансування його інвестиційної діяльності, тоді як фінансові ресурси забезпечують не тільки фінансування інвестиційних, але й поточних потреб підприємства.

Найбільш вдалим, на наш погляд, є визначення фінансових ресурсів підприємства, сформульоване І.О.Бланком, яке враховує основні сутнісні характеристики даного поняття і розглядає дану економічну категорію як «сукупність власного та позикового капіталу в грошовій формі, що додатково залучається та реінвестується, призначене для фінансування його (підприємства) майбутнього розвитку в детермінованому плановому періоді, формування та використання якого контролюється ним самостійно у відповідності із передбачуваним цільовим призначенням із урахуванням фактора ризику» [12, с. 23].

Особливістю фінансового потенціалу підприємства є те, що він реалізується в процесі здійснення фінансової діяльності, зміст якої більшістю економістів ототожнюється зі змістом поняття «фінансування» і трактується як процес мобілізації підприємством фінансових ресурсів у необхідному для виконання поставлених перед ним цілей обсязі.

Комплексний підхід сприяє отриманню оцінки за різними детермінантами та векторами використання фінансового потенціалу, означенню «вузьких» місць у його реалізації та здатен стати підґрунтям для формування визначеної програми заходів щодо нарощення його обсягів. Суттєвим обмеженням підходу є проблема вибору локальних цілей і множини критеріїв, які обтяжують постановку та реалізацію єдиної стратегії формування й нарощування фінансового потенціалу підприємства. Тому саме оптимізація кількості оціночних показників та результативне комбінування найбільш раціональних часткових методологічних прийомів є пріоритетним завданням цього підходу.

В цілому, важливою складовою діяльності підприємства має бути ефективний стан фінансового потенціалу, оскільки він є підґрунтям створення й розвитку стійких конкурентних переваг підприємства на основі формування унікальних комбінацій ресурсів і високих компетенцій. Головним завданням управління фінансовим потенціалом підприємства є оптимізація фінансових потоків з метою максимального збільшення позитивного фінансового результату. Для цього підприємство повинне мати правильно складений фінансовий план своєї діяльності. Удосконалення фінансового потенціалу можливе шляхом підвищення результативності розміщення та використання ресурсів підприємства. При цьому забезпечується розвиток виробництва чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку й активів, при збереженні платоспроможності та кредитоспроможності. Напрями оцінки фінансового потенціалу підприємства наведені на рис. 2.

Під формуванням структури системи фінансового потенціалу будемо розуміти якісно визначений, відносно стійкий порядок внутрішніх зв'язків між елементами системи. Потенціал підприємства є слабоструктурованою системою, оскільки структура його відома лише частково.

Так, якщо діяльність підприємства з високим рівнем ФПП прибуткова, фінансовий стан – сталий. Діяльність підприємства з середнім рівнем ФПП прибуткова, але його фінансова стабільність дуже чутлива до змін як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі. Якщо підприємство фінансово нестабільне, воно має низький рівень фінансового потенціалу [13].

Таким чином, саме комплексний підхід, як на наш погляд, є найбільш слушним для оцінки фінансового потенціалу підприємства, адже враховує всі площини, критерії та детермінанти його ефективного реалізації.

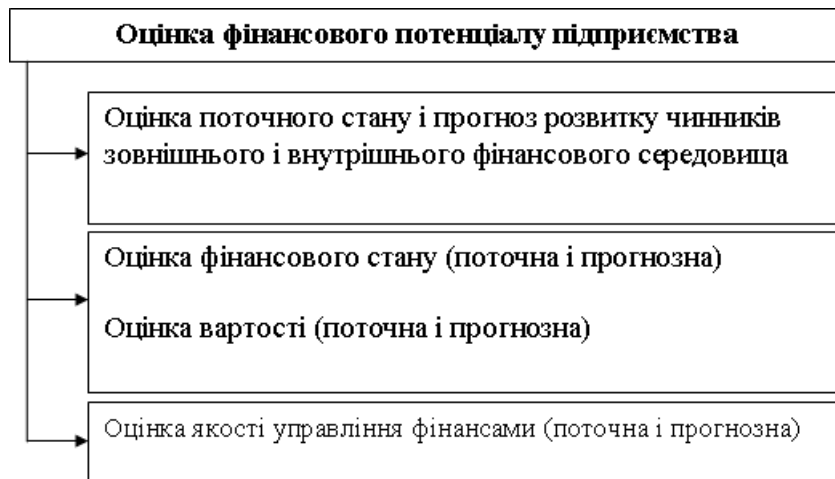

Рис. 2. Напрями оцінки фінансового потенціалу підприємства

Комплексний підхід до оцінювання фінансового потенціалу підприємства конкретизується через сукупність наступних принципів:

- цілеорієнтованості для чіткого виділення меж між оцінюваним об'єктом, адресністю висновків та їх конкретизованістю;
- наукової обґрунтованості для врахування об'єктивних умов і характерних особливостей підприємства, тенденцій економічного та науково-технічного розвитку та дії законів;
- системності для аналізу об'єкта як цілісної системи, де ознака кожного структурного елементу визначається його місцем у системі;
- багаторівневості для аналізу об'єкта як одного цілого або як системи взаємопов'язаних складових;
- достовірності для використання доступних вихідних даних, простих у розумінні показників;
- адекватності об'єктивним закономірностям та тенденціям розвитку для зосередження уваги на реальних тенденціях, а згодом – на створенні теоретичної основи стратегічного розвитку;
- універсальності для можливості застосовувати систему показників різними підприємствами з урахуванням їх особливостей розвитку;
- комплексності для поєднання різних методичних підходів до оцінки, що дасть можливість здійснювати різноаспектну оцінку об'єкта.

В цілому, важливою складовою діяльності підприємства має бути ефективний стан фінансового потенціалу, оскільки він є підґрунтям створення й розвитку стійких конкурентних переваг підприємства на основі формування унікальних комбінацій ресурсів і високих компетенцій. Головним завданням управління фінансовим потенціалом підприємства є оптимізація фінансових потоків з метою максимального збільшення позитивного фінансового результату [14].

Дослідження фінансового потенціалу підприємства за означеними характеристиками дасть змогу:

- підтримувати відповідний рівень фінансової стійкості та ліквідності підприємства через наявність достатнього обсягу власного капіталу;
- забезпечити достатній рівень ефективності та результативності діяльності підприємства через ознаки його ділової активності;

- гарантувати високий рівень конкурентоспроможності через підтримку відповідного рівня балансової напруги та операційної безпеки;

- забезпечити відповідну інформаційну підтримку для постійно діючої системи моніторингу стану фінансового потенціалу за умов нестабільної економіки та розробки оперативних управлінських рішень як на рівні підприємства, так і за його межами [15].

Висновки. Теоретичні основи управління фінансовим потенціалом підприємства, а саме було визначено сутність та зміст економічної категорії «управління фінансовим потенціалом підприємства», механізм управління фінансовим потенціалом підприємства та методичні підходи до оцінки рівня фінансового потенціалу підприємства.

Управління фінансовим потенціалом можна розглядати, з одного боку, як певну діяльність суб'єктів по забезпеченню належного стану фінансової системи підприємства, з іншого, як підсистему в системі управління фінансами.

Виходячи з вище зазначеного, забезпечення фінансового потенціалу підприємства – це безперервний процес реалізації функціональних складових фінансового потенціалу з метою запобігання загрозам та можливим фінансовим збиткам і забезпечення досягнення максимального рівня фінансового потенціалу підприємства.

Список використаної літератури

1. Денисюк О. Г. Майновий потенціал підприємства: сутність, відтворення, управління: автореф. дис... канд. екон. наук / О. Г. Денисюк. – К., 2010. – 21 с.
2. Костевич О. Д. Фінансовий потенціал як фактор сталого розвитку / О. Д. Костевич // Вісник Чернігівського технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2010. – № 43. – С. 54–59.
3. Левченко Н. М. Фінансовий потенціал підприємства: сутність та підходи до діагностики / Н. М. Левченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 2. – С. 114.
4. Маринич І. А. Сучасні підходи до діагностики фінансового потенціалу підприємства / І. А. Маринич // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20.1. – С. 105–108.
5. Маслак О. І. Особливості оцінювання економічного потенціалу підприємства в умовах циклічних коливань / О. І. Маслак // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – № 1. – С. 121–127.
6. Назаренко А. С. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії «фінансовий потенціал» / А. С. Назаренко. – К.: Економіка, 2009. – №8 – 22–29 с.
7. Турчак В. В. Методика оцінки фінансового потенціалу підприємства в сучасних умовах господарювання / В. В. Турчак // Молодий вчений. – 2014. – № 8 (11). – С. 49–52.
8. Ареф'єва О. В. Управління фінансовим потенціалом підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Ареф'єва, М. М. Андрієнко, О. Р. Кравченко // Економіка та суспільство. – 2019. – Режим доступу: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-18/25-stati-18/2243-aref-eva-o-v-andrienko-m-m-kravchenko-o-r>.
9. Краснокутська Н. С. Потенціал торговельного підприємства: теорія та методологія дослідження: монографія / Н. С. Краснокутська. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 247 с.
10. Іванов В. Б. Потенціал підприємства: науково-метод. посіб. / В. Б. Іванов, О. М. Кохась, С. М. Хмелевський. – К.: Кондор, 2009. – 300 с.
11. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств: підручник / А. М. Поддєрьогін, А. М. Білик, Л. Д. Буряк. – 5-те вид., перероб. і допов. – К.: КНЕУ, 2004. – 546 с.
12. Бланк І. А. Управление финансовыми ресурсами / И. А. Бланк. – М.: Омега-Л; ООО "Эльга", 2010. – 768 с.
13. Tkachenko, V., Kwilinski, A., Tkachenko, I., Puzyrova, P. (2019). Development and effectiveness of financial potential management of enterprises in modern conditions. Financial and credit activity: problems of theory and practice, Vol. 3, No. 30, P. 85–94. Retrieved from: <http://fkd.org.ua/article/view/179513/180295>.
14. Пузырьова П. В. Управління фінансовим потенціалом підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами / П. В. Пузырьова; Європейський університет. – Київ, 2009. – 20 с.
15. Пузырьова П. В. Матриця ключових стратегій в управлінні фінансовим потенціалом промислових підприємств / П. В. Пузырьова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 6. – С. 151–156.